

DORPEN ZIJN DUURZAAM

BOORDEVOL
TIPS EN
INSPIRATIE

HANDIG BOEKJE VOOR DUURZAME INITIATIEFNEMERS

Colofon

Dit is een uitgave van de LVKK.

Inhoudelijke bijdragen: Alle Postmus en Inge Zwerver

Redactie: Agnes Nanninga, Vertel! Communicatie & Schrijfbedrijf

Vormgeving: Ilse Spijker, StudioSpijker

Dit boekje vind je ook digitaal op www.lvkk.nl

LVKK

Kampsweg 4, 9418 PE Wijster

info@lvkk.nl / www.lvkk.nl

@LVKK_NL

@In_de_kern

september 2016

VOORWOORD

Alsjeblieft!

Ben jij iemand die een duurzaam initiatief wil beginnen in eigen dorp of buurt? Of organiseer je dit al en wil je graag meer informatie en inspiratie? Dan is dit een handig boekje voor jou. Beschouw het als handreiking, inspirator en tipgever. Volg verder vooral je eigen(wijze) weg...

IndeKern is ontwikkeld in 2013. Dit landelijke project heeft in beeld gebracht welke inwonersinitiatieven er zijn in duurzaamheid*. Het project onderzocht de mogelijkheden én de wensen met betrekking tot het delen van kennis. Kennis over het opzetten en organiseren van een duurzaam initiatief en kennisdeling tussen de verschillende duurzame dorpen en hun initiatiefnemers. De inhoud van dit boekje is gebaseerd op resultaten van IndeKern.

IndeKern is een project van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen (LVKK). Het project werd uitgevoerd door projectleiders Inge Zwerver en Alle Postmus, motiverend begeleid door Koos Mirck (LVKK).

IndeKern werd fris gehouden en geadviseerd door een begeleidingscommissie, bestaande uit de volgende organisaties: Ministerie van Binnenlandse Zaken, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij en de LVKK.

namens de LVKK en de provinciale Verenigingen voor Kleine Kernen,
Inge Zwerver en Alle Postmus

INHOUDSOPGAVE

Een duurzame toekomst in verbondenheid.....	06
12x doen!.....	07
Doe dit niet!.....	27
Bron van inspiratie & informatie.....	28
Help!.....	31
De centenkwesitie.....	32

*IN DIT BOEKJE VIND JE TAL VAN
VOORBEELDEN. DEZE HERKEN JE
DOOR DEZE SPREEKWOLK.*

EEN DUURZAME TOEKOMST IN VERBONDENHEID

Steeds meer dorpen richten zich op een duurzame toekomst. Ze nemen samen energiebesparende maatregelen, kopen collectief zonnepanelen in of wekken hun eigen energie op. Lokale energiecoöperaties, dorpsmoestuinen en Repaircafés schieten als paddenstoelen uit de grond.

Dit gebeurt om allerlei redenen. Het begint vaak bij een duurzaamheidsideaal. Maar ook winst maken en kostenbesparing spelen een rol,

net als gezelligheid. Kees van Noord uit het Betuwse Hellouw, initiatiefnemer van de lokale biogasinstallatie: “Wanneer je besluit om met zijn allen over te stappen op een eigen energievoorziening, dan werkt dat bindend.”

Lokale productie is weer hot: we willen weten waar ons voedsel en energie vandaan komen. En, heel belangrijk, hoe fijn is het om niet meer afhankelijk te zijn van grote aanbieders.

ER ZIJN VEEL SUCCESVERHALEN.
MAAR OOK DORPEN WAAR SUCCES UITBLIJFT.
ALS JE AAN EEN INITIATIEF BEGINT, BESTAAT DE KANS DAT HET
NIET GAAT ZOALS JE HEBT BEDACHT. DAAROM DIT BOEKJE VOL TIPS:
OM DE KANS OP SUCCES ZO GROOT MOGELIJK TE MAKEN!

12X DOEN

HET IS EEN KLEIN BOEKJE MET PRAKTISCHE TIPS DAT JE IN EEN
UURTJE UITLEEST. TE DRUK OF GEEN ZIN OM HET TE LEZEN,
MAAR WEL NIEUWSGIERIG? SPECIAAL VOOR JOU HEBBEN WE
DEZE MINISAMENVATTING GEMAAKT:

ELKAAR HELPEN!

DAT IS DE BELANGRIJKSTE BOODSCHAP :-).

1 BEGIN KLEIN!

Wil je graag een energiecoöperatie oprichten? Bedenk dat dit geen doel is, maar een middel. Je doel is waarschijnlijk algemener, bijvoorbeeld: samen duurzamer leven in ons dorp, energie besparen of een energieneutraal dorp worden.

Om dat te realiseren, moet je klein beginnen. Organiseer energiescans of activiteiten voor afvalinzameling, zoals een oudpapieractie. Ga aan de slag met gezamenlijk inkopen van energie. Zo maak je je dorpsgenoten meer bewust van duurzaamheid en samen kun je dan doorgroeien naar een coöperatie, die bijvoorbeeld zelf leverancier wordt van energie. Maar misschien kom je er gaandeweg ook wel achter dat een coöperatie helemaal niet nodig is om je doelen te bereiken.

Hiernaast vind je voorbeelden van kleine en grote activiteiten

- Begin met iets kleins, bijvoorbeeld met energiescans of oud papier ophalen.
- Gebruik de ervaringen die je daarbij opdoet om je activiteiten uit te breiden.
- Wees blij met kleine stapjes en neem de tijd om het te laten groeien.

MET DE POSTCODEROOSREGELING KUN JE EEN AANDEEL NEMEN IN ZONNEPANELEN DIE NIET OP JE EIGEN DAK STAAN, MAAR OP HET DAK VAN BIJVOORBEELD EEN BOERDERIJ, SCHOOL, SUPERMARKT OF KERK. JE WORDT DAN DEELS EIGENAAR VAN DIE ZONNEPANELEN. JE MAG MEEDOEN ALS JE BINNEN EEN BEPAALD POSTCODEGEBIED WOONT, VANDAAR DE NAAM VAN DE REGELING. KIJK VOOR MEER INFORMATIE HET FILMPJE OP [POSTCODEROOSREGELING.NL!](https://www.postcoderoosregeling.nl)

REPAIRCAFÉ, DORPS(MOES)TUIN MET ONTMOETINGSPLEK,
RUILMARKT VOOR PLANTJES, HERGEBRUIK VAN MATERIALEN UIT DE OMGEVING,
BEWEEGTUIN VOOR OUDEREN, HERGEBRUIK VAN SPULLEN,
KRINGLOOPGROEP VOOR AFVALVERWERKING IN DORP,
LIFTPLEK VOOR DORPSGENOTEN,
ZELF GROENVORZIENING BEHEREN, ZONNEPANELEN OP
SCHOLEN EN DORPSHUIZEN, DORPSMUNT
EN RUILHANDEL, LEDVERLICHTING AANSCHAFFEN IN
SPORTZALEN EN DORPSHUIZEN, DORPSWINDMOLEN,
DORPSMARKT EN RESTAURANT MET LOKALE PRODUCTEN,
STRAATLANTAARNS OP BIOGAS, MET RESTWARMTE HUIZEN
OF FIETSENHOK VERWARMEN EN IN ZOMER AIRCONDITIONING, HERGEBRUIK
VAN OUDE GEBOUWEN, OPRICHTEN ENERGIECOÖPERATIE

2

SAMEN STERK

Eigen kracht, samen aanpakken!

Alleen ben je klein en kwetsbaar. Samen bedenk je meer, heb je meer kennis, kun je taken verdelen, kun je meer doen en motiveer je elkaar.

“Er was eens een heel succesvolle dorpswebsite. Toen ging de enige redacteur verhuizen en kon niemand er meer iets mee.”

Betrek dorpsgenoten

Het is belangrijk dat vrijwilligers zich comfortabel voelen en het leuk (blijven) vinden. Zoek daarom vrijwilligers met verschillende talenten, kunde en passie:

Meedenker(s)

voor visie, dromen, plannen maken en doelen stellen. Het liefst met kennis en kunde over ontwikkelingen in duurzaamheid.

Meedoener(s)

voor het oppakken van concrete zaken, zoals oud papier ophalen, ontmoetingen organiseren, de moestuin verzorgen, klusjes doen, enquête lopen etc.

Administratief talent

houdt de zaakjes op orde met papierwerk en financiën.

Communicatietalent

zorgt voor regelmatige, enthousiaste en juiste berichtgeving. Bekendheid zorgt voor groei én voor een gunfactor.

Betrek instanties

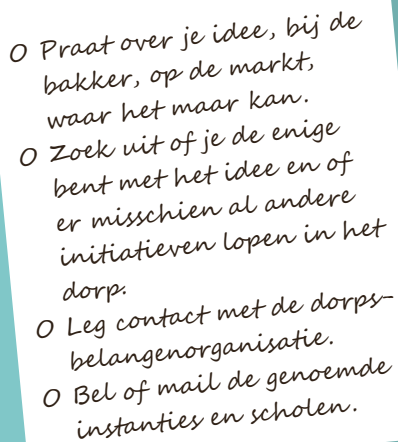
Bedenk wie je nodig hebt en wie iets voor je idee kunnen betekenen, bijvoorbeeld de

- wethouder
- beleidsmedewerker van de gemeente
- woningcorporatie
- lokale ondernemers
- verenigingen

Betrek scholen

Basisscholen staan vaak open voor gezamenlijke activiteiten. Jong en oud gaan prima samen!

Hogescholen denken graag mee, studenten kunnen enquêtes opstellen en uitvoeren en goede voorbeelden inventariseren.

-
- Praat over je idee, bij de bakker, op de markt, waar het maar kan.
 - Zoek uit of je de enige bent met het idee en of er misschien al andere initiatieven lopen in het dorp.
 - Leg contact met de dorpsbelangenorganisatie.
 - Bel of mail de genoemde instanties en scholen.

BIJ HET INNOVATIEVE ENERGIEPROJECT IN HELLOUW DEDEN ZE DAT HEEL SLIM. OP DE SCHOLEN IN DE REGIO KREGEN KINDEREN UITLEG OVER DE KRINGLOOP DOOR ZONNEBLOEMEN TE KWEKEN. VERDER BOOG EEN GROEP STUDENTEN ZICH OVER HET GEDACHTEGOED VAN HET PROJECT EN KEKEN ZE NAAR DE MOGELIJKHEDEN OM HET PROJECT IN TE BEDDEN IN HET SOCIALE EN HET ENERGIELANDSCHAP.

3

KIJKJE IN DE TOEKOMST

Hoe ziet je dorp er uit over 5 of 20 jaar?

In veel dorpen schrijven gemeente en inwoners dat samen op in een dorpsvisie of dorpsplan. Helpt jouw initiatief dat beeld waar te maken?

Knappe wethouder die dan nog 'nee' tegen je durft te zeggen!

Vaak ontstaan er bij het maken van zo'n visie/plan vanuit het dorp al werkgroepjes die aan de slag gaan. Sluit aan! Zo organiseer je haast vanzelf medestand.

Een beetje idealist moet je trouwens wel zijn bij het ontwikkelen van die visie. Het gaat niet alleen maar om een goedkope energierekening.

- Zoek uit of je dorp een visie/plan heeft en of jouw idee daar in past.*
- Is dat er niet of is het aan een oppepper toe? Zwengel het aan.*
- Wil je weten hoe je een duurzame dorpsvisie/plan maakt? De organisatie die dorpen ondersteunt in jouw provincie kan je er alles over vertellen.*

Zie het overzicht op p. 29

‘Het maken van een dorpsvisie zorgde voor een omslag.’

Kees van Noord, dorpsbelang Hellouw

INSPIRATIE UIT ZWEDEN: DUURZAAM DENKEN IS DUURZAAM DOEN

IN HET FRIESE HEEG STAAT DUURZAAMHEID CENTRAAL IN DE DORPSVISIE. IN 2025 WIL HET WATERSPORTDORP ENERGIENEUTRAAL ZIJN. DE INITIATIEFNEMERS GEBRUIKEN DAARVOOR DE UIT ZWEDEN AFKOMSTIGE METHODIEK 5XBETERBEZIG. STELREGEL: DUURZAAM DENKEN IS DUURZAAM DOEN. DE AANPAK HEEFT EEN GOLF AAN INITIATIEVEN IN GANG GEZET. HET DORPSPLEIN IS OPGEFLEURD, ER IS EEN BEWEEGTUIN AANGELEGD, ER IS EEN KRINGLOOPGROEP GESTART EN HET DORP HEEFT INMIDDELS EEN EIGEN ENERGIECOÖPERATIE.

4 STEL CONCRETE, HAALBARE DOELEN

Een visie of dorpsplan is vaak groots en meeslepend. Dat is goed, maar kan ook verlammen. Stel daarom concrete en haalbare doelen op, op basis van die visie. En deel die weer op in kleine stapjes.

- Schrijf op wat je in een half jaar of een jaar kunt en wilt bereiken.*
- Knip dat weer op in kleine stappen.*
- Waar kun je morgen mee beginnen? Begin met die eerste kleine stap. Zie ook tip 1, de gouden regel!*

HET LIMBURGSE REUVER LIGT IN DE GEMEENTE BEESEL. IN 2028 WIL DIE GEMEENTE ZICH KLIMAATNEUTRAAL KUNNEN NOEMEN. HET PROJECT 'DE GROENE VOGEL' MOET ER TOE LEIDEN DAT DE BEWONERS VAN 400 WONINGEN VAN REUVER VOORTAAN BEWUSTER OMGAAN MET ENERGIE. DE GEMEENTE EN WONINGCORPORATIES HEBBEN GEZORGD VOOR ENERGIECOACHES EN EEN MODELWONING. DE INITIATIEFNEMERS HEBBEN VANAF HET BEGIN HEEL CONCRETE DOELEN OPGESTELD, ZOALS: OVER VIJF JAAR GEBRUIKT DE HELFT VAN DE WONINGEN 50% MINDER ENERGIE EN 90% VAN DE INWONERS KENT HET PROJECT NA EEN JAAR. DAT WERKT, JE WEET WAAR JE NAAR ONDERWEG BENT.

5

VAN IDEE NAAR PLAN

- O Wat is je doel?*
- O Wat wil je doen om je doel te bereiken?*
- O Hoe ga je dat doen?*
- O Waar ga je dit doen?*
- O Wat kun je zelf?*
- O Wie heb je nog meer nodig?*
- O Wat heb je nodig?*

Stel jezelf de volgende vragen en schrijf de antwoorden op. Als je de antwoorden hebt verzameld, heb je van je idee een plan gemaakt.

BACK TO THE FUTURE

HEEL BRUIKBAAR IS DE METHODE 'BACK-CASTING'. DAARBIJ ZET JE EEN STIP OP DE HORIZON EN DENKT VAN DAARUIT TERUG NAAR HET NU. ZO KRIJG JE INZICHT IN WAT JE MOET DOEN OM BIJ DIE STIP TE KOMEN. DAT KUN JE ZO VER DOORVOEREN TOTDAT JE UITKOMT BIJ DE EERSTE STAP DIE JE MOET ZETTEN.

THENATURALSTEP.ORG

6

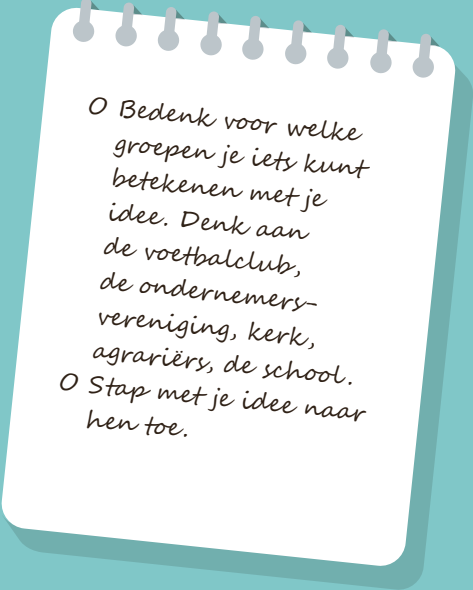
DENK BREED

Allerlei groepen en organisaties in dorpen willen iets met het thema duurzaamheid. Vaak vanuit verschillende motivaties. De school wil haar kinderen via een educatief programma kennis laten maken met een duurzame toekomst, de kerk zoekt naar een nieuwe invulling van het thema bezinning, sportverenigingen en dorpshuizen

willen besparen op hun energierekening. Een elektrische dorpsauto zorgt voor vermindering van uitstoot (duurzaamheid) maar maakt ook ouderen of mensen met een kleine beurs mobieler (zorg). Je kunt vanuit het thema duurzaamheid dus heel veel verschillende dingen doen en doelgroepen bereiken.

OMDAT HET SCHIEREILAND MARKEN BESCHERMD DORPSGEZICHT IS, MOGEN ER OP VEEL HUIZEN GEEN ZONNEPANELEN GEPLAATST WORDEN. DE INSTALLATIE VAN ZONNEPANELEN OP HET DORPSHUIS, DE VOETBALKANTINE EN HUIZEN VAN EEN AANTAL PARTICULIEREN GEEFT AAN DAT DE AMBITIE VOOR EEN DUURZAAM MARKEN WEL AANWEZIG IS. OM VERDERE VERDUURZAMING MOGELIJK TE MAKEN, IS DE COÖPERATIE ZON OP MARKEN OPGEZET. ER ZIJN 437 ZONNEPANELEN GEPLAATST OP HET DAK VAN DE STAL VAN EEN PLAATSELIJKE VEEHOUDER, DIE OOK ZIJN VEEHOUDERIJ VOORZIEN VAN DUURZAME ENERGIE. DE REST VAN DE OPBRENGST VAN DE INSTALLATIE IS VERDEELD OVER DE LEDEN VAN ZON OP MARKEN.

Dorpen zijn er goed in om verschillende groepen samen te brengen. Maak daar gebruik van. Als je in de breedte kunt kijken, is de slaagkans van je idee veel groter. Zeker als het gaat om energie en duurzaamheid: dat gaat immers iedereen aan. Denk daarom verder dan de zonnepanelen op je eigen dak. Je kunt waarschijnlijk slimme combinaties maken met ondernemers, scholen en de kerk. Maar ook met andere thema's in het dorp, zoals afval en gezondheid.

-
- O Bedenk voor welke groepen je iets kunt betekenen met je idee. Denk aan de voetbalclub, de ondernemersvereniging, kerk, agrariërs, de school.*
 - O Stap met je idee naar hen toe.*

7 JAT WAT JE JATTEN KUNT

- Vraag en google eerst eens rond voordat je zelf aan iets begint.
- Check de kennisdossiers op hieropgewekt.nl.
- Vind je een inspirerend voorbeeld in een ander dorp? Nodig de initiatiefnemers uit om daarover te komen vertellen. Durf te vragen!
- Kopieer voorbeelden niet 1 op 1. Laat je inspireren en pas ze aan voor jouw doel en jouw dorp!
- Ga naar het jaarlijkse congres van Hieropgewekt over duurzaamheid.

Toch zijn er ook allerlei dingen die je prima kunt 'jatten'. Statuten, financieringsmodellen, subsidieaanvragen, protocollen, dorpsenquêtes, modellen voor overeenkomsten, takenlijsten, betaalaafspraken, website-indelingen. Noem maar op. In de kennisdossiers op hieropgewekt.nl vind je veel. Ook de provinciale steunpunten van het Netwerk Duurzame Dorpen kunnen je aan handige informatie helpen. En lees natuurlijk het hoofdstuk 'Bronnen van inspiratie en informatie' verderop in dit boekje.

"VRAAG VOORBEELDEN OP BIJ DE PROVINCIALE VERENIGING VOOR DORPEN. WIJ HEBBEN HET NETWERK EN VERBINDEN INITIATIEVEN. ZO KUN JE VEEL INFORMATIE KRIJGEN OVER WAT ER IN SOORTGELIJKE DORPEN AL IS. DAAR ZIJN WIJ VOOR." Inge Zwerver, Groninger Dorpen

8

ONTDEK JE EIGEN DORPSDNA

Wat in het ene dorp een grandioos succes is, kan in een ander dorp uitlopen op een fiasco. Succesverhalen van andere initiatieven zijn geen blauwdruk. **Probeer je eigen dorpsDNA te vinden. Wat maakt jouw dorp bijzonder, welke ingrediënten heb je voorhanden?**

Het vogel-in-de-hand-principe

Superondernemers, het lijkt wel of alles wat ze aanraken in goud verandert. Hoe doen ze dat toch? Uit onderzoek blijkt dat ze vijf principes toepassen. Een daarvan is het vogel-in-de-hand-principe. Ze wachten niet tot het geniale idee hen in de schoot valt, ze roeien met de riemen die ze hebben. Ze kijken naar wat er in hun directe omgeving 'toevallig' aanwezig is, starten daarmee en bouwen dat uit. Dat kun jij ook!

Leer van andere dorpen,
maar verzamel vooral
wat er is in je eigen dorp.
Ontdek de knelpunten
en dorps-eigen behoeftes.
Zoek daarbij dorps-eigen
mogelijkheden en de
sterke kanten. Durf
ongebruikelijke oplossingen
te bedenken. Combineer
dorps-e zaken!

IN HELLOUW, DAT IN HET BOERDERIJRIJKE RIVIERENLAND IN DE BETUWE LIGT, STAAT DUURZAAMHEID ALS PRIORITEIT IN DE DORPSVISIE. DE IN DE OMGEVING VOLOP AANWEZIGE MEST WORDT NU VIA EEN BIOMASSA-VERGISTER OMGEZET IN ENERGIE.

9 COMMUNICEER!

Communicatie is een bijzonder belangrijk ingrediënt. Als er positief over je plan wordt gepraat, scheelt dat een slok op een borrel. Duurzaamheidsinitiatieven zijn hartstikke hip, dat heb je sowieso al mee. Laat zien wat je doet en laat zien dat het leuk is om dingen te organiseren met elkaar. Zorg dat je plan in het dorp het gesprek van de dag is. Je doet het immers voor de gemeenschap en kunt trots zijn op wat je doet.

Een naam

Geef je idee een naam.

Bekendheid geven

Kaart je plan op zo veel mogelijk plekken aan.

Flyer

Maak een duidelijke flyer over je plan.

Social media

Open een Facebookpagina en Twitteraccount en nodig iedereen die je kent daarvoor uit.

Met Twitter bereik je vooral professionals. Ga hen volgen, dan volgen ze daarna meestal jou ook!

Plaats je activiteiten in de agenda en deel na een activiteit een kort verslagje en foto's. Laat zien hoe leuk het is!

Externe websites

Zet informatie op de dorpswebsite en die van de gemeente.

Eigen website

Maak als het kan een eigen website.

Afzender

Zet je naam en contactgegevens overal duidelijk op, zodat mensen weten wie je bent en hoe ze je kunnen bereiken.

Vieren!

Deel en vier je successen. Positieve, enthousiaste berichten doen het altijd goed.

Positief communiceren

Communiceer op een persoonlijke, positieve en enthousiaste toon en gebruik gemakkelijke taal.

Zichtbaar zijn

Maak concreet iets zichtbaar in het dorp zodra dat kan. Heb je een oudpapieractie? Hang een postertje op bij de bakker, de huisarts en in de voetbalkantine.

Blijf ontvanger

Door je verhaal te vertellen, ga je zelf weer nadenken over wat je doet. Deel je dilemma's en keuzes. Dat houdt je scherp. Dat doen ook de vragen en feedback die je krijgt.

Lokale media

Zet ook de lokale media in. Stuur een berichtje over je plan of over een activiteit. De meeste bokkeblaadjes zijn blij met informatie en plaatsen je berichtje 1 op 1 in de krant. Dat is nog gratis ook! Vraag de regionale of lokale omroep een filmpje te maken over je plan en de vorderingen.

Duidelijkheid

Wees duidelijk. Ook als je al iets verder bent met je plan, blijft goede communicatie van belang. Bijvoorbeeld met vrijwilligers. Zet afspraken die je maakt duidelijk op papier, bijvoorbeeld over vergoedingen, de opbrengsten van acties of korting op de energierekening.

IN EEN GEMEENTE IN DRENTH KREGEN DE DORPSHUIZEN SAMEN 100.000 EURO OM TE INVESTEREN IN DUURZAAMHEID. ZE KREGEN DAARBIJ WEL DE VERPLICHTING OM EEN DUURZAAMHEIDSMARKT TE ORGANISEREN. ZO WERDEN OOK DE DORPSBEWONERS BEREIKT MET INSPIRERENDE INFORMATIE OVER DIT THEMA.

10 KIES DE RECHTS- VORM DIE PAST

Draagvlak en inspraak. Mooie woorden en heel belangrijk bij dit soort initiatieven, maar hoe regel je dat? Op een bepaald moment kan het handig zijn om een eigen rechtsvorm te hebben. Want je krijgt te maken met instanties, regelingen, procedures, financiële afspraken en subsidieaanvragen. Kies dan een rechtsvorm die aansluit op je plannen en waarmee je draagvlak en inspraak goed organiseert.

Een organisatievorm die steeds meer in opkomst is, is de coöperatie. Daar kunnen mensen lid van worden en zo direct invloed uitoefenen. Voor duurzaamheidsinitiatieven is deze vorm interessant omdat deze winst mag uitkeren aan de leden. Verenigingen en stichtingen mogen dat niet.

Maar er zijn ook andere rechtsvormen die geschikt kunnen zijn. In het schema op de volgende pagina vind je voors en tegens van verschillende vormen.

Nog even niet?

Het is niet altijd nodig om (direct) zelf een entiteit op te richten. Je kunt soms ook onder de vlag van de bestaande dorpsvereniging van start gaan. Dan kun je wel subsidie aanvragen en maken zij een apart potje voor jouw plan. Later kun je altijd nog beslissen om een eigen rechtsvorm op te richten.

Handleiding BZK

Een handleiding voor coöperatieve initiatieven is door BZK uitgegeven. Deze kun je goed gebruiken bij de keuze voor de juridische vorm.

tijdvoorsamen.nl

	Waarin komt de coöperatie overeen?	Waarin verschilt de coöperatie?
Bedrijf	<ul style="list-style-type: none"> • Het gaat om een onderneming: de organisatie levert een product of dienst • Rendabele bedrijfsvoering 	<ul style="list-style-type: none"> • Controle is niet in handen van de aandeelhouders maar van de leden • Eén man, één stem (stem staat niet gelijk aan economische investering)
Vereniging	<ul style="list-style-type: none"> • Vrijwillig lidmaatschap • Leden bepalen koers • Kan ideëel doel aan ten grondslag liggen 	<ul style="list-style-type: none"> • Verdeling van winst over leden • Vaak hogere barrières in- en uitreding
Stichting	<ul style="list-style-type: none"> • Kan ideëel doel aan ten grondslag liggen (bij de stichting is dat verplicht, bij de coöperatie niet) 	<ul style="list-style-type: none"> • Stichting heeft geen leden om verantwoording aan af te leggen • Winst van stichting mag alleen gebruikt worden voor ideëel doel

Tip! In steeds meer dorpen kiezen 'duurzame' initiatiefnemers voor een dorpscoöperatie in plaats van een energiecoöperatie. Dat is slim, want dan kun je er in een later stadium veel meer in onderbrengen.

- Kritisch nadenken over of een rechtsvorm al nodig is.
- Zo ja: het schema gebruiken om een keuze te maken.
- Meer info nodig? Vraag (probeer gratis) advies van bijvoorbeeld de plaatselijke notaris of je gemeente.
- De Handleiding van BZK checken.

11

INVESTEER TIJD EN GELD

“Als je zelf geen 100 euro of een jaar lang tijd in je plan wilt steken, waarom zou een ander dat dan wel doen?”

- Realiseer je dat het tijd kost om je doel te bereiken.*
- Pak af en toe je visie en doel er weer even bij.*
- Vier je successen, hoe klein ze ook zijn.*

Hou er rekening mee dat dingen tijd nodig hebben, bewegen, zich ontwikkelen. Als je leest over andere projecten, ziet het er altijd makkelijker uit dan het in werkelijkheid is. Vooral in het begin moet je heel erg je best doen. Het gedrag van mensen veranderen is een weerbarstige zaak. Dat kost tijd en energie. Je hebt dus een lange adem nodig. Daarom is het zo fijn om een visie te hebben. Dat blijft inspireren, je weet dan steeds waar je het voor doet. Maar ook die concrete, haalbare doelen zijn heel prettig. Dan merk je dat elk kleine stapje er toe doet en je hebt nog eens wat te vieren :-].

12 CONTINUÏTEIT

Ok, je hebt een lange adem nodig, hoe hou je de spirit er dan in? Zorg er voor dat het initiatief niet stil komt te liggen.

Vrijwilligers

Trek vrijwilligers aan op hun talenten en passie, geef complimentjes en waardering, doe een keer per jaar iets leuks samen.

Zie ook
tip 2 pag.
10

Geef ruimte

Mensen die je erbij haalt, brengen hun eigen ideeën in. Geef daar ruimte aan. Sta open voor elkaars ideeën. Durf los te laten, laat hen meedenken zodat het initiatief ook 'van hen' is. Anders zijn ze snel weer weg.

Verschillende meningen

Vecht elkaar de tent niet uit. Niet iedereen werkt aan duurzaamheid vanuit dezelfde ideologie. Sta ook daar open voor.

Zoek gelijkgestemden

Ga op de positieve energie zitten. Als je bezig bent, kom je altijd mensen tegen die niet meegaan in je plannen. Blijf niet te lang hangen bij mensen die het niet snappen. Ga er omheen, zoek gelijkgestemden en ga door met organiseren. Later trek je die anderen wel weer mee (of niet en dat is ook niet erg).

Professionaliseer

Zorg dat je niet alleen op vrijwilligers blijft draaien. Professionaliseer zodra dat kan.

Verdienmodel

Maak een verdienmodel, zie hiervoor het hoofdstuk 'De centenkwestie'.

pagina
32-33

Contact leggen

Leg en hou contact met beleidsmedewerkers, dorpencoördinator en gemeenteraad. Die wethouder die je zo fijn aan boord hebt, gaat namelijk na 4 jaar weer weg en als je alleen contact met hem hebt, kun je dan weer van voren af aan beginnen.

Blijf ontwikkelen

Blijf innoveren en voorop lopen. Blijf meebewegen met ontwikkelingen in de maatschappij en veranderende vraag vanuit je dorp, een initiatief moet zich kunnen ontwikkelen. Zorg daarom ook dat je mensen aan boord hebt met visie op de toekomst.

Had die enthousiaste redacteur dit nou allemaal maar gedaan, dan was het heel anders afgelopen met die heel succesvolle dorpswebsite ;)).

DOE DIT NIET!

- X Direct groot beginnen
- X Alles alleen doen
- X Stappen overslaan
- X In kokertjes denken
- X De regie uit handen geven
- X Denken dat iedereen direct in je idee gelooft
- X Niet verder kijken dan je neus lang is
- X Verwachten dat alles direct een megasucces is
- X Star vasthouden aan wat je in het begin bedenkt
- X Veel energie steken in mensen die er niet in geloven
- X Meteen een coöperatie, stichting of vereniging oprichten
- X Voorbeelden 1 op 1 kopiëren
- X Het middel (bv een coöperatie) verwarren met het doel
- X Je plan in een klein kringetje houden
- X Alles op je eigen zolderkamer willen doen
- X Denken dat je bij voorbaat al weet wat je dorpsgenoten willen

BRON VAN INSPIRATIE

& INFORMATIE

De antwoorden op je vragen zijn dichterbij dan je denkt. Er zijn zoveel initiatieven op het moment en er wordt ontzettend veel over geschreven en gepubliceerd. Lees de streekblaadjes maar eens goed en natuurlijk ook de landelijke bladen. Kijk wat er op tv is, volg documentaires en nieuwsprogramma's.

PLATFORMS

De energiecoöperaties hebben zich op tal van platforms georganiseerd. Deze bieden ondersteuning aan lopende en startende energiecollectieven. Maar ook op thema's zoals hergebruik, afval en voedselproductie zijn veel initiatieven of zelfs netwerken actief. In de steden werken vooral de Transition Towns binnen deze brede definitie van duurzaamheid.

Ook landelijke bijeenkomsten en prijsvragen/wedstrijden, zoals de jaarlijkse conferentie van Hier Opgewekt en de Dorpsvernieuwingsprijs, zorgen voor veel kennisuitwisseling en inspiratie.

GOOGLE!

De beste databank voor duurzame initiatieven en netwerken is Google. Op internet vind je heel veel informatie en inspiratie. Check bijvoorbeeld eens deze sites:

netwerkdurzamedorpen.nl
hieropgewekt.nl
groendichterbij.nl
transitiontowns.nl
repaircafe.org
buurkracht.nl
dagvandestadslanbou.nl
gloeipeelenmaas.nl
noordelijklokaalduurzaam.nl
knhm.nl
overijsselheeftnieuweenergie.nl
natuurenmilieufederaties.nl

NETWERK DUURZAME DORPEN

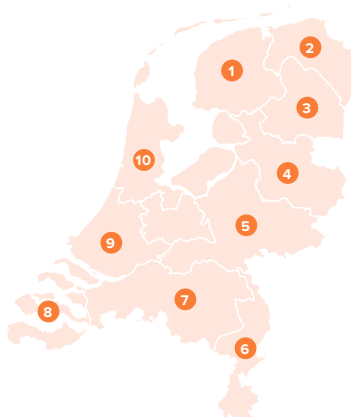
Dit is een landelijk netwerk van, voor en door dorpen die (samen) werken aan een duurzame toekomst. Het netwerk organiseert de ontmoeting tussen dorpen en biedt een platform voor het delen van kennis en ideeën waardoor dorpen elkaar inspireren.

PROVINCIALE STEUNPUNTEN

In alle provincies zijn inmiddels steunpunten actief die uitwisseling en ondersteuning stimuleren. Neem vooral ook contact op met de organisatie die in jouw provincie de dorpen ondersteunt. Een overzicht daarvan vind je hiernaast.

De Drentse organisatie BOKD heeft bijvoorbeeld een checklist en stappenplan ontwikkeld voor energie besparen in dorpshuizen. Deze vind je hier: bokd.nl

PROVINCIALE VERENIGINGEN VOOR KLEINE KERNEN EN DORPSHUIZEN

1 Doarpswurk	6 VKKL / Spirato
2 Groninger Dorpen	7 VKK NB / 't Heft
3 BOKD	8 ZVKK
4 OVKK	9 ZHVKK
5 DKK Gelderland	10 VvkkNH / PDNH

KENNISDOSSIERS VOOR ENERGIE- COÖPERATIES: HIER OPGEWEKT

Het landelijke kennisplatform voor energiecoöperaties is Hier Opgewekt. Een belangrijk onderdeel van de diensten van Hier Opgewekt zijn de online kennisdossiers en de regionale themasessies. Jaarlijks organiseert Hier Opgewekt een landelijke dag 'Evenement Hier Opgewekt' voor informatie, inspiratie en ontmoeting. Er is veel kennis over ledenwerving, ondernemerschap, backoffice, technieken, wet- en regelgeving en financieringsmogelijkheden.

REGIONALE NETWERKEN

Ook op regionaal of gemeentelijk niveau ontstaan netwerken van duurzame bewonersinitiatieven zoals de Groninger Energie Koepel of GLOEI in Noord-Limburg. Ze richten zich vaak ook op het inspireren, aanmoedigen, verbinden en ondersteunen van lokale initiatieven. De noordelijke energiecoöperaties zijn samen gaan werken in NLD Energie, de energieleverancier voor de aangesloten energiecoöperaties. In Overijssel hebben 9 ervaringsdeskundigen zich verenigd als Initiatieven-makelaar: overijsselheeftnieuweenergie.nl

KNHM (ARCADIS)

180 adviseurs van Arcadis zetten zich in deze netwerkorganisatie vrijwillig in om sociale initiatieven in Nederland een stap verder te helpen. KNHM is een vereniging met twaalf leden: de provinciale afdelingen. Je vindt ze dus door heel Nederland. knhm.nl

BUURKRACHT

Dit initiatief helpt buurten hun plannen te realiseren om samen energie op te wekken en te besparen. Je vindt hier praktische ondersteuning en procesbegeleiding, bijvoorbeeld door een energiecoach. Buurkracht heeft ook een boek uitgebracht over duurzame energie. buurkracht.nl

NATUUR- EN MILIEUFEDERATIES

De provinciale Natuur- en Milieufederaties ondersteunen ook op allerlei manieren duurzaamheidsinitiatieven. Zo heeft de Drentse NMF een stappenplan ontwikkeld voor mensen die collectief zonnepanelen willen aanschaffen. zonzoektdrent.nl

HELP!

Naast al die informatie en inspiratie is het soms ook heel fijn als iemand echt komt helpen, iemand die de handen uit de mouwen komt steken. Hier lees je waar je praktische ondersteuning kunt vinden.

DORPSGENOTEN

De medebewoners uit je dorp kunnen veel hulp bieden. Het is het beste om hen zoveel mogelijk te betrekken. Steek daarom veel energie in het rekruteren van mensen die willen meedenken en meedoen. Vraag de accountant die in het dorp woont mee te kijken naar de begroting, benader de installateur om zijn expertise in te brengen en raadpleeg die oudere meneer die al zijn hele leven een moestuin heeft. Er is meer hulp dichtbij dan je denkt. Durf te vragen.

ONAFHANKELIJK PROCESBEGELEIDER

Een onafhankelijk procesbegeleider heeft je veel te bieden. Neem contact op met de organisatie in jouw provincie die dorpen ondersteunt. Deze organisaties zijn heel waardevol omdat zij het gebied goed kennen, een groot netwerk en veel kennis hebben en dezelfde belangen hebben, namelijk leefbare en duurzame dorpen. Financiering van dit soort hulp is wel een uitdaging. Je kunt er een bedrag voor opnemen in je projectaanvraag (voor subsidies of fondsen). Ook organisaties zoals Buurkracht, KNHM en de milieufederaties bieden procesbegeleiding aan.

Een
overzicht
vind je op
p. 29

DE CENTENKWESTIE

Je hebt bijna altijd te maken met kosten, voor bijvoorbeeld **zaalhuur**, **publiciteitsmateriaal** en **activiteiten**. Probeer ernaar te streven om die voor een nieuw initiatief zo laag mogelijk te houden.

Er zijn allerlei adressen waar je geld kunt aanvragen voor je initiatief. Wat je daarvoor altijd eerst moet doen, is een begroting maken. Laat je daarbij vooral inspireren door goede voorbeelden. Hoe je die kunt vinden, lees je in het hoofdstuk 'Bron van inspiratie & informatie'.

DUURZAAM VERDIENMODEL

Bij een begroting hoort ook een dekkingsplan. Daarin laat je zien hoe je de kosten die je in de begroting opvoert, gaat betalen. De kans op bijdragen van fondsen en instanties wordt een stuk groter als je laat zien dat er een duurzaam verdienmodel onder je plan ligt. Daarmee toon je aan dat je het plan niet (alleen) afhankelijk

maakt van subsidies en fondsen en dat je ook vooruit denkt. Dat laatste is voor instanties vaak een belangrijke voorwaarde, zo weten ze namelijk dat hun geld niet 'weggegooid' is over drie jaar. Denk bij het maken van je verdienmodel bijvoorbeeld aan:

BIJDRAGEN VAN LEDEN VAN JE VERENIGING OF COÖPERATIE / DE OMZET DIE JE MAAKT / DE WINST DIE JE HAALT DOORDAT JE GOEDKOPER INKOOPT / FONDSEN EN LOKALE POTJES / VERKOOP- OF VERHUURMOGELIJKHEDEN / CROWDFUNDING / SPONSORING EN ACTIES / SDE SUBSIDIEREGELING (VOOR DUURZAME ENERGIE) / BIJDRAGEN VAN DE GEMEENTE.

Een overzicht
van platforms:
crowdfundwijzer.nl

CROWDFUNDING

Er zijn verschillende digitale platformen waarop je je initiatief kunt aanmelden voor crowdfunding.

Het platform dat zich specifiek richt op initiatieven in buurten, dorpen en steden is voorjebuurt.nl. Hét platform voor enthousiaste buurtverbeteraars noemen ze zichzelf.

Kijk ook eens op maex.nl. De MA Exchange maakt op eenvoudige wijze de maatschappelijke waarde van je initiatief inzichtelijk. En je kunt via een doneerbutton geld inzamelen voor je initiatief.

dreamordonate.nl is een internationaal platform.

SPONSORING

De meeste organisaties willen maatschappelijk verantwoord ondernemen en zijn best bereid om goede initiatieven te steunen. Vraag vooral ook lokale ondernemingen, zoals de supermarkt of de bakker. Sponsoring kan ook in natura, met materialen, diensten of adviezen.

SDE+ SUBSIDIE- REGELING

SDE+ is een subsidieregeling van het Ministerie van Economische Zaken. Deze is bedoeld om de ontwikkeling van duurzame energievoorziening in Nederland te stimuleren. Bedrijven en instellingen met projecten in biomassa, geothermie, water, wind of zon komen in aanmerking. rvo.nl

FONDSSEN EN LOKALE POTJES

In Nederland bestaan heel veel fondsen. Er komt wel wat kijken bij het doen van een aanvraag. Elk fonds heeft zijn eigen doelen, aanvraagprocedure en voorwaarden. Verdiep je daar goed in. In veel regio's zijn er ook lokale of regionale fondsen vanuit particulier initiatief. Vraag rond, hou ogen en oren open, kijk breed en google!

Soms zijn er ook nog potjes te vinden bij het bedrijfsleven (in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen), via dorpsbudgetten of de dorpsbelangenorganisatie.

ACTIES

Met acties kun je meer geld ophalen dan je misschien denkt. Organiseer een markt, een sponsorloop, autowas- of breiactie.

BIJDRAGE GEMEENTE

De gemeente betaalt soms geld voor diensten die je ze uit handen neemt. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van betere afvalscheiding of het onderhoud van openbaar groen. Als je dit als dorpsbewoner doet, bespaar je de gemeente veel geld en kun je gaan onderhandelen over een financiële bijdrage. Dit kan onderdeel zijn van je verdienmodel.

COMBINEER!

WAT HEEL GOED WERKT, IS OM VAN AL DEZE MOGELIJKHEDEN EEN COMBINATIE TE MAKEN. DAT MAAKT HET GEHEEL MINDER KWETSBAAR EN JE LAAT AAN JE GELDSCHIETERS ZIEN DAT JE STEVIG STAAT ÉN CREATIEF BENT.

*WAT ZOU ONZE EIGEN
ENERGIE OPLEVEREN?*

*KIJK MAAR VIA ONZE APP,
DEZE HEEFT JAN GEMAAKT!*

HANDIG BOEKJE VOOR DUURZAME INITIATIEFNEMERS